

ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 005.336.1:658.5

Сичова А.О., студентка 4 курсу
Факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В сучасних умовах господарювання успіх функціонування будь-якого підприємства, незалежно від форми власності та видів його діяльності, визначається ефективністю його діяльності. Однією з найважливіших складових діяльності підприємства є виробнича діяльність. Проведення постійного моніторингу за результатами виробничої діяльності підприємства дозволить забезпечити успішний розвиток підприємства та збільшити його економічні вигоди, адже показники, що характеризують ефективність дозволяють виявити доцільність використання ресурсів підприємства та співвіднести фінансові результати і затрати на їх отримання. Тому актуальним є вивчення та систематизація показників ефективності виробничої діяльності підприємства.

Питанню аналізу та оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства присвячено багато праць таких вітчизняних та зарубіжних економістів, як Адлер О. О. [1], Базилевич В.Д. [2], Лесько О. Й. [1], Небава М. І. [1], Петрович Й.М. [3], Прокопишин Л.М. [3] та інших. Проте дослідження наукових праць свідчить про відсутність єдиної методики оцінки ефективності виробничої діяльності.

Метою дослідження є визначення системи показників для оцінки ефективності виробничої діяльності.

Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства неможлива без чіткого розуміння того, що являють собою економічні категорії «ефективність» та «виробнича діяльність (виробничий процес)». В сучасній вітчизняній та зарубіжній літературі не існує однозначного трактування сутності економічної категорії «ефективність» (табл.1).

Таблиця 1

Трактування економічної категорії «ефективність»

Автор	Визначення
Бланк І.А [4]	Ефективність - відношення показників результату (ефекту) і витрат (чи суми ресурсів), що використовуються для його досягнення.
Загородного О.Г [5]	Ефективність – здатність забезпечувати результативність (ефект) процесу, проекту і т.д., яку вимірюють як відношення ефекту (результату) до виплат, що забезпечили результат.
Петрович Й.М. [3]	Економічна ефективність - це досягнення найвищих результатів за оптимальних витрат живої та уречевленої праці.
Сич Є.М. [6]	Ефективність являє собою оцінку результату діяльності з урахуванням витрат, які забезпечили отримання.

Отже, ефективність діяльності підприємства можна визначити як відносний ефект, тобто співвідношення ефекту (результатів діяльності) до витрачених на це ресурсів і характеризує результативність діяльності підприємства.

Щодо визначення сутності категорії «виробничий процес», то думки більшості науковців схожі. Виробничий процес являє собою сукупність різних взаємозалежних процесів (дій працівників з використанням знарядь праці та машин), спрямованих на перетворення ресурсів підприємства в готову продукцію, що має споживчі властивості [7].

Таким чином, під ефективністю виробничої діяльності слід розуміти ефективність використання ресурсів (матеріальних, трудових тощо), що задіяні в процесі виробництва готової продукції.

На сьогодні не існує єдиної методики оцінки виробничої ефективності діяльності підприємства, адже науковці пропонують різні системи показників для її оцінки.

Так, Базилевич В.Д. вважає, що рівень ефективності виробництва необхідно здійснювати за наступною системою показників: продуктивність праці, трудомісткість, фондівіддача, фондомісткість, матеріалівіддача, матеріаломісткість, капіталомісткість, еколого-ефективність. На думку автора, виробнича діяльність підприємства може вважатися ефективною лише, якщо еколого-економічний ефект є позитивною величиною [2].

Петрович Й.М і Прокопишин Л.М. пропонують наступну систему показників ефективності виробничої діяльності суб'єктів господарювання (табл. 2). На думку цих науковців саме узагальнюючі показники є підґрунтям для прийняття управлінських рішень на рівні підприємства [3].

Таблиця 2

Показники ефективності виробничої діяльності

Група показників	Показники
Ефективність використання праці	Темпи зростання продуктивності праці; частка приросту продукції за рахунок зростання продуктивності праці; коефіцієнт використання корисного фонду робочого часу; зниження трудомісткості одиниці продукції.
Ефективність використання виробничих засобів	Загальна фондівіддача; фондівіддача активної частини основних засобів; рентабельність основних фондів; фондомісткість продукції; матеріаломісткість продукції; коефіцієнт використання найважливіших видів сировини й матеріалів.
Ефективність використання фінансових коштів	Оборотність обігових коштів; рентабельність обігових коштів; відносне вивільнення обігових коштів; питомі капітальні вкладення; рентабельність інвестицій; строк окупності вкладених інвестицій.
Узагальнюючі показники	Рівень задоволення потреб ринку; виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів; прибуток на одиницю загальних витрат; витрат на одиницю товарної продукції; частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва

Небава М. І., Адлер О. О., Лесько О. Й. у своїй праці пропонують таку саму систему показників як попередні автори, але вважають необхідним врахування показників якості продукції таких як економічний ефект від поліпшення якості продукції, частка продукції, яка відповідає кращим світовим і вітчизняним зразкам тощо [1].

Проаналізувавши різні підходи науковців до системи показників оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства, на думку автора, найбільш вдалою є система показників запропонована Базилевичем В.Д. Перевагою є те, що дана система враховує еколого-економічний ефект, адже за сучасних умов господарювання виробничі підприємства значно впливають на навколишнє середовище та витрачають чимало коштів на ліквідацію або запобігання забруднень і

руйнувань навколишнього середовища. Проте, дана система повинна бути доповнена, адже враховує не всі аспекти виробничої діяльності.

Тому автором було систематизовано систему показників для оцінки ефективності діяльності (рис.1).

Рис. 1 – Система показників оцінки ефективності виробничої діяльності підприємства

Запропонована система включає оцінку виробничої ефективності за такими напрямками:

- Ефективність використання трудових ресурсів підприємства;
- Ефективність використання основних виробничих засобів;
- Ефективність використання матеріальних та фінансових ресурсів;
- Екологічна ефективність діяльності.

Отже, виробнича діяльність підприємства є складною економічною категорією. Щоб повноцінно оцінити її ефективність необхідно

проаналізувати сукупність системи показників. Показники, що характеризують ефективність, слід аналізувати як порівняльну динаміку, що дозволить виявити закономірність розвитку діяльності та розробити заходи щодо усунення виявлених відхилень та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Отже, автором було систематизовано показники ефективності діяльності, які, на думку автора, найбільш повно відображають ефективність використання основних виробничих засобів, матеріальних, фінансових та трудових ресурсів підприємства, а також екологічний ефект діяльності підприємства. Запропонована система показників дозволить комплексно оцінити ефективність виробничої діяльності та виявити резерви щодо її підвищення.

Перспективами подальшого розвитку в цьому напрямку є розробка на основі запропонованої системи показників інтегрального показника ефективності виробничої діяльності підприємства.

Література

1. Небава М.І. Економіка та організація виробничої діяльності : навчальний посібник / М.І. Небава, О.О. Адлер, О.Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ. – 2011. – 232с.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 9-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Знання. – 2014. – 710 с.
3. Петрович И.М. Економіка та фінанси підприємства : підручник / И. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. Львів. - 2014 . – 408 с.
4. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. - Киев: Ника-Центр, 1998. – 481 с.
5. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – К. : Т- во «Знання». – 2002. – 567 с.
6. Сич. Є.М. Діагностика ефективності діяльності підприємства / Є.М. Сич, Т.В. Хотько // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : Збірник наукових праць. – Випуск 34. – Київ: НАУ, 2012. – 182 с

7. Бондаренко Т.Ю. Аналіз виробничої діяльності в управлінні машинобудівним підприємством / Т.Ю. Бондаренко // Вісник ОНУ ім.І.І. Мечникова. – 2013 р. - №18. – С.49-51.

Науковий керівник
ст. викладач

Чумак Г.М.

Опубліковано в авторській редакції